

SCHOOLEXAMENOPGAVE MAATSCHAPPIJWETENSCHAPPEN HAVO

STEMMEN OP JE ZESTIENDE

ROB VAN DEN BOORN & LIEKE MEIJS

Bij deze opgave horen twee bronnen: *Pubers moeten kunnen stemmen* (bron 1) en een interview met Kim Putters, oud-directeur van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) (bron 2).

In bron 1 staat onder andere: 'Jongeren tussen de 16 en 18 zitten in een levensfase waarin ze extra ontvankelijk zijn voor socialisatie tot democratisch burger. (...) Bovendien bevinden jongeren zich op deze leeftijd in een context die het gemakkelijker maakt hen politiek te socialiseren dan wanneer zij 18 zijn'. In deze bron staat ook dat de Raad voor het Openbaar Bestuur denkt dat de verlaging van de stemgerechte leeftijd tot 16 jaar positief zal uitpakken voor jongeren.

In bron 2 staat onder andere: 'Een deel van de samenleving voelt zich niet vertegenwoordigd door de politiek. Ik ga een stap verder: dat is niet alleen een gevoel, dat is zo. Uit onderzoek blijkt dat de belangen van mensen met minder scholing daadwerkelijk minder hoog op de agenda staan. Mensen met een zwakke arbeidsmarktpositie verloren tijdens de pandemie eerder hun

baan. Dan is het niet raar dat juist zo'n groep denkt: er wordt al zo lang gesproken over meer baanzekerheid en het dichten van de kloof, hoe kan ik op zo'n overheid vertrouwen?'.

Beantwoord de volgende vragen met gebruikmaking van de informatie uit de twee bronnen, en van de omschrijvingen van de kernconcepten uit je maatschappijwetenschappenboek. Het gaat hierbij om de redeneringen met toepassing van vakkennis en het gebruik van nieuwe bronnen.

1. Wat vind je van het voorstel om jongeren vanaf 16 jaar stemgerechtigd te maken?
2. Wat zou een onverwacht effect van dit voorstel voor de samenleving kunnen zijn?
3. Beargumenteer of het voorstel wel of niet een slechte invloed zou kunnen hebben op de sociale cohesie van de Nederlandse samenleving?

BRON 1**'PUBER MOET KUNNEN STEMMEN BIJ LOKALE EN PROVINCIALE VERKIEZINGEN'**

1. (...) Begin dit jaar [2019] verzamelden ze [jongeren] zich nog met duizenden in Den Haag om strengere klimaatmaatregelen te eisen. (...)
2. Maar stemmen mogen ze niet. Dat moet veranderen, vindt de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB), een onafhankelijk adviesorgaan van de regering en het parlement. Zijn advies is de Kieswet aan te passen, zodat jongeren vanaf 16 jaar kunnen stemmen tijdens lokale en provinciale verkiezingen.
3. Het was de wens van Sarah de Lange, vertrekkend ROB-lid, om hier onderzoek naar te doen. De Lange, bijzonder hoogleraar Politicologie aan de Universiteit van Amsterdam, benadrukt: 'Dit is niet een maatregel waar je wonderen van moet verwachten', maar 'Op langere termijn is verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd naar 16 jaar wel van invloed op de opkomst tijdens verkiezingen'. (...)
4. In Oostenrijk (...) mochten 16-jarigen in 2005 voor het eerst meestemmen in twee deelstaten. (...) Tijdens de parlementsverkiezingen van 2008 stemden er voor het eerst ook 16-jarigen landelijk mee. 'Dat had invloed op het verwerven en ontwikkelen van politieke kennis en interesse, en op de groei van politiek zelfvertrouwen onder jongeren.' (...)
5. De opkomst onder de groep jongvolwassenen die al wel mag stemmen in Nederland, van 18 tot 24 jaar, is relatief laag. Dat komt volgens De Lange deels door de levensfase waarin ze voor het eerst mogen stemmen. 'Daarin verandert veel: ze wisselen van school naar werk of gaan doorstuderen, ze gaan vaak uit huis. Dat is een ongunstig moment om iets fundamenteels als voor het eerst stemmen in te organiseren.' (...)
6. Een van de voordelen die De Lange noemt van het verlagen van de kiesgerechtigde leeftijd naar 16 jaar is dat de leerplicht dan nog geldt en jongeren thuis wonen. Dat is een gunstigere context: 'Je kunt ze dus goed begeleiden richting de eerste keer stemmen.' Maar het burgerschapsonderwijs moet daarvoor wel worden aangepast, is ook onderdeel van het advies. 'Dat is nu vooral op kennis gericht, het zou ook om vaardigheden moeten gaan.' (...)
7. In het advies schrijft de ROB dat de verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd ook kan bijdragen aan het voorkomen van 'machtsmisbruik van een generatie ten opzichte van een andere' als er beleid wordt ontwikkeld op thema's als pensioenen of klimaatverandering. De Lange: 'Politieke partijen zijn electoraal gemotiveerd. Als 16-jarigen mogen stemmen, wordt er ook beter naar ze geluisterd'.

(Bron: Centraal Examen Maatschappijwetenschappen Havo-1, opgave 2, tekst 2 naar www.nrc.nl, 2019)

BRON 2

SCP-DIRECTEUR KIM PUTTERS ZWAAIT AF: 'POLITICI ZOEKEN HOUVAST IN CIJFERS EN MODELLEN, MAAR DIE VERTELLEN NIET ALLES'.

De scheidslijnen tussen *haves* en *havenots* waren de rode draad tijdens zijn negenjarig directeurschap van het SCP, zegt Putters. Of het nu gaat om inkomen, opleiding, gezondheid of sociale contacten. 'Ze zijn structureel, hardnekkig en ze lijken niet kleiner te worden. Sterker nog, op onderdelen verdiepen ze zich.'

Wat is de grootste bedreiging van die diepe scheidslijnen?

'Mensen die alsmaar meer profiteren van welvaart, goed onderwijs, open grenzen en mobiliteit tegenover hen die geen huis kunnen kopen, geen vaste baan krijgen, geen perspectief hebben op iets beters. Als het antwoord van de overheid dan ook nog is: hard werken, eigen verantwoordelijkheid, zelfredzaamheid, zorg dat je je invecht, dan leiden die gescheiden werelden tot spanningen in de samenleving.'

U benoemt vaak dat beleid gestoeld is op onrealistische aannamen. Bijvoorbeeld over de zelfredzaamheid van mensen.

'Voor kwetsbare groepen is dat niet realistisch. Die kunnen het niet altijd zelf. Er is een sterke neiging te denken vanuit maatregelen waarnaar mensen zich moeten gaan gedragen, in plaats van te denken vanuit mensen. Goedbedoeld beleid kan heel slecht uitpakken. Neem het leenstelsel voor studenten, dat werd bedacht omdat het eerlijker zou zijn. Wij hebben destijds vooraf een aantal kwetsbaarheden benoemd. Onder meer dat mbo-studenten minder zouden doorleren en dat ze, meer dan de universitaire studenten, angst voor schulden zouden hebben. Er is beleid gemaakt vanuit een wensbeeld over de Nederlandse student.'

Moet je die mensbeelden dan bijstellen?

'Nee, je moet de mensbeelden toetsen: kloppen je aannamen? Of je moet de afweging expliciet benoemen. Dan zeg je als overheid: we zijn ons bewust van het risico dat mbo-studenten niet verder zullen leren en dat vinden we acceptabel omdat onze hoogste waarde is dat mensen voor zichzelf moeten opkomen en dan maar over de angst voor schulden heen moeten komen. Als het gehanteerde mensbeeld niet klopt en tot onacceptabele uitkomsten leidt, stel het dan inderdaad bij. Dit zijn geen technocratische besluiten. Nee, dit is een waarden gedreven, politieke beslissing over een groep in de samenleving waarvan we weten dat de een makkelijker doorleert dan de ander. Een deel van de samenleving voelt zich niet door de politiek vertegenwoordigd. Ik ga een stap verder: dat is niet alleen een gevoel, dat is zo. Uit onderzoek blijkt dat de belangen van mensen met minder scholing daadwerkelijk minder hoog op de agenda staan. Mensen met een zwakke arbeidsmarktpositie verloren tijdens de pandemie eerder hun baan. Dan is het niet raar dat juist zo'n groep denkt: er wordt al zo lang over meer baan zekerheid en het dichten van de kloof gesproken, hoe kan ik op zo'n overheid vertrouwen?'

(Bron - ingekorte versie: www.volkskrant.nl/columns-opinie/scp-directeur-kim-putters-zwaait-af-politici-zoeken-houvast-in-cijfers-en-modellen-maar-die-vertellen-niet-alles~b743562c)